

11. Про Службу безпеки України 25 березня 1992 р. № 2229-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27, ст.382.
12. Про місцеві державні адміністрації 9 квітня 1999 р. № 586-ХІV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20-21, ст.190.
13. Про місцеве самоврядування в Україні. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. ст.170.
14. Про громадські об'єднання 22 березня 2012 р. № 4572-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 1. ст.1.
15. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. Закон України від 18 січня 2018 р. № 2268-VII. Відомості Верховної Ради. 2018. № 10. ст. 54.
16. Про військово-цивільні адміністрації Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 13. ст. 87.

УДК 342.951:343.211 (477)

Зубов О. С.

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС АПАРАТУ СУДУ ТА ДЕРЖАВНОЇ СУДОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

У статті досліджено адміністративно-правовий статус апарату суду та державної судової адміністрації. Реалізація становлення та розвитку незалежної судової влади в Україні є важливим завданням для органів державного управління. Створення умов для забезпечення ефективного й доступного судового захисту прав і свобод громадян, відкритість і доступність до інформаційного простору суду, підвищення професійного рівня суддів, відповідність європейським стандартам є основою у формуванні нової судової гілки влади. Діяльність будь-якого органу, його організаційне забезпечення, зокрема й судів, здійснюється відповідним апаратом.

Адміністративно-правовий статус апарату суду та державної

судової адміністрації – це регламентований та закріплений законодавчо комплекс адміністративних повноважень, спрямований на забезпечення ефективного правосуддя в Україні.

Ключові слова: статус, адміністративне право, судоустрій, судочинство, апарат суду, судова адміністрація.

The article examines the administrative and legal status of the court staff and the state judicial administration. Implementation of the formation and development of an independent judiciary in Ukraine is an important task for public administration. Creating conditions for effective and accessible judicial protection of the rights and freedoms of citizens, openness and accessibility to the information space of the court, raising the professional level of judges, compliance with European standards are the basis for the formation of a new branch of government. The activity of any body, its organizational support, including courts, is carried out by the appropriate staff.

The administrative and legal status of the court staff and the state judicial administration is a regulated and enshrined in law set of administrative powers aimed at ensuring effective justice in Ukraine.

Key words: status, administrative law, judicial system, judicial proceedings, court staff, judicial administration.

Вступ. Реалізація становлення та розвитку незалежної судової влади в Україні є важливим завданням для органів державного управління. Створення умов для забезпечення ефективного й доступного судового захисту прав і свобод громадян, відкритість і доступність до інформаційного простору суду, підвищення професійного рівня суддів, відповідність європейським стандартам є основою у формуванні нової судової гілки влади.

В основу дослідження лягли роботи науковців з адміністративного права, а саме: В. Авер'янова, О. Бандурки, В. Бевзенка, О. Безпалової, Ю. Битяка, В. Галуцька, В. Гаращука, М. Горбач, П. Діхтієвського, А. Іванищука, В. Зуй, І. Голосніченка, С. Ківалова, В. Колпакова,

Т. Коломоєць, А. Комзюка, О. Кузьменко, А. Макаровець, Р. Мельника, О. Ульяновської, А. Селіванова тощо.

Постановка завдання. Мета статті полягає в тому, щоб дослідити адміністративно-правовий статус апарату суду та державної судової адміністрації.

Результати дослідження. Досліджуючи сферу забезпечення правосуддя, слід проаналізувати всі наявні суб'єкти цієї діяльності. Виходячи з конституційних основ (стаття 124), судову систему України утворюють Конституційний Суд України та суди загальної юрисдикції [1]. Органи судової влади розглядають і розв'язують конфлікти в суспільстві, й це їх головне призначення, відмінність від органів законодавчої та виконавчої влади. Забезпечуючи верховенство права в державі, суд вирішує справи згідно із законом і внутрішнім переконанням, діючи в особливій законодавчо визначеній процесуальній формі, порушення якої означає нікчемність постановленого рішення. Судова влада використовує притаманний тільки їй спосіб подолання суперечок інтересів, будучи регулятором відносин суб'єктів суспільства та забезпечуючи їх відповідність нормі права [2, с. 4-6]. Говорячи про суб'єкти, М. Горбач зазначила, що адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права – це взаємопов'язаний комплекс юридично закріплених адміністративних завдань (функцій), адміністративних прав та обов'язків, установлених на основі адміністративно-правових норм, а також адміністративно відповідального позитивного і негативного характеру (що накладається на суб'єктів адміністративного права), які мають загальний, універсальний характер для всіх однорідних учасників адміністративно-правових відносин [3, с. 74]. У своєму дослідженні Д. Баронін статус розділив на базовий та спеціальний: 1) «базовий правовий статус суду» – єдиний комплекс правових засад утворення й функціонування судів, які акумулюють в собі однакову міру так званих правових можливостей, властивих усім без винятку судовим органам. В основі такого правового статусу суду лежать уніфіковані юридичні приписи, що мають у загальному вигляді закріпити цілісну модель правового положення судів. Основним зосередженням подібних правових

приписів є насамперед Конституція й Закон України «Про судоустрій та статус суддів»; 2) «спеціальний правовий статус суду» – позначає вид і міру правових можливостей суду як учасника а) конкретних відносин, що мають місце між судами, б) суспільно-політичних відносин як елемента функціонування системи державної влади, в) процесуальних відносин; 3) «конкретний правовий статус суду» – окреслює вид і міру правових можливостей конкретного судового органу [4, с. 15].

Дослідники А. Макаровець та К. Бабенко в дослідженні статусу суду особливу увагу звертають на компетенцію та специфіку. Так, А. Макаровець указує, що головним елементом характеристики адміністративно-правового статусу апарату суду є компетенція – сукупність установлених на законодавчому рівні повноважень певного суб'єкта, визначена залежно від сфери діяльності та суспільного життя; від функції, яку має здійснювати державний орган, та яка відображається в окремому предметі відання; від певних повноважень апарату суду й конкретних меж їх поширення. До ознак компетенції апарату суду віднесено такі: 1) є індивідуальним складовим елементом адміністративного правового статусу; 2) має встановлюватися на законодавчому рівні, а її межі мають бути чітко окреслені залежно від сфери впливу органу; 3) є правовим засобом для здійснення функцій апарату суду. Адміністративно-правовий статус апарату суду визначено як його правове становище, що відображає його роль та місце в системі правовідносин, взаємозв'язок з іншими учасниками правовідносин, а також закріплює його завдання та функції, компетенцію, повноваження та юридичну відповідальність [5], а К. Бабенко пропонує виділяти такі ознаки: 1) це визначений законодавством України ієрархічний правовий рівень системи адміністративного судочинства із відповідними правами, обов'язками заснованих на рівні довіри громадян до системи адміністративного судочинства; 2) одним з елементів правового статусу адміністративних судів є правосуб'єктність; 3) правовий статус адміністративних судів складається з певних блоків – організаційного, цільового блоків і компетенції адміністративного суду, яка представляє собою сукупність прав та обов'язків суду, суддів, апарату суду; 4) у

системі адміністративних судів слід виділяти правовий статус системи адміністративного судочинства загалом, адміністративно-правовий статус окружних, апеляційних і Вищого адміністративного суду, адміністративно-правовий статус судді адміністративного суду та апарату адміністративного суду [6, с. 17].

Діяльність будь-якого органу, його організаційне забезпечення, зокрема й судів, здійснюється відповідним апаратом. Досліджуючи адміністративно-правовий статус апарату суду слід зазначити, що правовою основою є Закон України «Про судоустрій і статус суддів». Аналізуючи цей законодавчий акт, слід зазначити, що залежно від території та кількості її населення залежить і кількість штатних одиниць в апараті суду. Структура і штатна чисельність апарату суду затверджується в межах видатків на утримання суду.

Будь-який суд очолює голова та його заступники. Саме особи, що перебувають на посадах, голови та його заступники здійснюють адміністративні функції. Не можемо не погодитись із Ю. Битяк, що посада – це елемент державного органу, його складова частина, наділена групою повноважень, а вже реалізація цих повноважень є професійною діяльністю осіб [7, с. 271]. Голова суду контролює ефективність діяльності апарату суду, розробляє Положення про апарат суду, що затверджується зборами суддів відповідного суду; погоджує структуру, штатну чисельність та розроблений штатний розпис у межах обсягу видатків на його утримання тощо.

Керівника апарату місцевого суду та його заступників за погодженням з головою призначає на посаду та звільняє з посади начальник відповідного територіального управління Державної судової адміністрації України. Керівника апарату апеляційного, вищого спеціалізованого суду та його заступників за погодженням з головою відповідного суду призначає на посаду та звільняє з посади Голова Державної судової адміністрації України.

Керівник апарату суду та його заступники мають посвідчення, що підтверджують їх особу й повноваження. До посади керівників виставляються певні вимоги. Так, особа, яка претендує на зайняття посади

керівника апарату суду, його заступника (заступників), має відповідати таким загальним вимогам:

– місцевого загального суду – вища освіта з освітнім ступенем магістра (або дорівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), досвід роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше одного року, вільне володіння державною мовою;

– місцевого адміністративного суду, місцевого господарського суду, апеляційного суду – вища освіта з освітнім ступенем магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), досвід роботи на посадах державної служби категорій «Б» чи «В» або досвід служби в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності не менше двох років, вільне володіння державною мовою;

– вищого спеціалізованого суду – вища освіта з освітнім ступенем магістра (або прирівняна до неї вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста), загальний стаж роботи не менше семи років; досвід роботи на посадах державної служби категорій «А» чи «Б» або на посадах не нижче керівників структурних підрозділів в органах місцевого самоврядування, або досвід роботи на керівних посадах у відповідній сфері не менш як три роки; вільне володіння державною мовою, володіння іноземною мовою, яка є однією з офіційних мов Ради Європи [8].

Таким чином, на посади голови суду та його заступників можуть претендувати тільки особи, які мають досвід роботи на посадах державної служби або органів місцевого самоврядування, або роботи на керівних посадах і володіння державною мовою. Вимог щодо відповідної освіти (юридичної) та стану здоров'я не прописується, що, на нашу думку, є дуже важливим чинником.

Законодавець передбачає, що додаткові спеціальні вимоги можуть визначатися начальником відповідного територіального управління

Державної судової адміністрації України, на зайняття посад керівника апарату апеляційного суду та його заступника – Головою Державної судової адміністрації України – на підставі типових вимог, затверджених Державною судовою адміністрацією України.

Таким чином, при призначенні особи на відповідну посаду голови або заступників апарату суду необхідно застосовувати відразу декілька нормативних актів, що, на нашу думку, викликають певну плутанину, коли можливо прописати всі необхідні кваліфікаційні вимоги в одному законодавчому акті – Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

Іншим важливим суб'єктом для нашого дослідження є Державна судова адміністрація, яка є державним органом у системі правосуддя, що здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом. Підзвітна Вищій раді правосуддя, вона здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади з метою створення належних умов функціонування судів і діяльності суддів. Організаційне забезпечення становлять заходи матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, організаційно-технічного характеру, ведення судової статистики, діловодства та архіву суду.

Територіальними органами ДСА України є її територіальні управління. Рішення про утворення, реорганізацію та ліквідацію територіальних управлінь, визначення їх кількості ухвалюється ДСА України за погодженням з Вищою радою правосуддя.

Основними завданнями ДСА України є:

1) організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом;

2) забезпечення належних умов діяльності судів, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України та органів суддівського самоврядування в межах повноважень, визначених законом;

3) забезпечення виконання рішень про утворення чи припинення (ліквідацію) судів у межах повноважень, визначених законом [9]. Державну судову адміністрацію очолює голова, який призначається на

посаду і звільняється з посади Вищою радою правосуддя на конкурсній основі. До посади голови чітко прописані певні обмеження – так, він не має права суміщати свою службову діяльність з іншою роботою, крім викладацької, наукової і творчої діяльності в позаробочий час, входити до складу керівного органу чи наглядової ради господарської організації, що має на меті одержання прибутку. На Голову Державної судової адміністрації України поширюються обмеження, установлені Законом України «Про запобігання корупції».

Голова Державної судової адміністрації України має першого заступника, трьох заступників, які призначаються на посаду та звільняються з посади Вищою радою правосуддя відповідно до законодавства про державну службу. Їх добір здійснюється також на конкурсній основі.

Державна судова адміністрація має право: одержувати від судів, органів суддівського самоврядування, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Національної школи суддів України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій усіх форм власності, а також громадян та їх об'єднань інформацію, документи, матеріали, необхідні для виконання покладених на неї завдань і повноважень; залучати вчених, експертів, спеціалістів центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій усіх форм власності, за погодженням з їх керівниками, до розгляду питань, що належать до її повноважень, зокрема шляхом створення робочих та експертних груп.

Висновки. Таким чином, адміністративно-правовий статус апарату суду та державної судової адміністрації – це регламентований та закріплений законодавчо комплекс адміністративних повноважень, направлений на забезпечення ефективного правосуддя в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Організація судової влади в Україні / За наук. ред. А.О. Селіванова.

Київ: Юрінком Інтер, 2002.112 с.

3. Горбач М.І. Поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2016. Вип. 41. Т. 3. С. 70-75.

4. Баронін Д.Б. Правовий статус суду в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2015. 201 с.

5. Макаровець А. М. Адміністративно-правовий статус апарату суду в Україні. Автореф. на здоб. Наук. ступеня канд. юр. наук.12.00.07. Сумський державний університет. Суми, 2018.24 с

6. Бабенко К.А. Особливості правового статусу адміністративних судів. Форум права. 2016. № 3. С. 16-18

7. Битяк Ю.П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с

8. Про затвердження Типового положення про апарат суду. Наказ Державної судової адміністрації України від 08.02.2019 № 131.URL. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text>

9. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України Рішення Вищої Ради правосуддя від 17.01.2019 № 141/0/15-19.URL.<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19#Text>

УДК 342.951:321

Тополя Р. В.

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

У статті сформовано поняття адміністративно-правового забезпечення експертної діяльності в Україні. Доведено, що це адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації на основі норм адміністративного права з метою створення належних умов для забезпечення суб'єктів обізнаними у своїй вузькій сфері особами, які мають необхідні знання для надання висновку з аналізованих питань